

Belastingpret

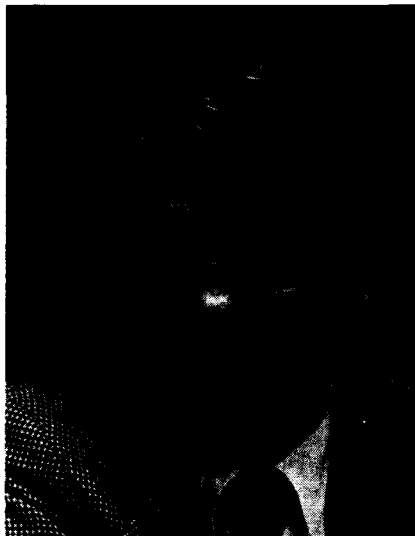
Hierboven staat één van die woorden die mijn vrouw bij het scrabbelen afkeurt. Omdat ik van haar toch geen gelijk krijg probeer ik het eens bij u. Want de vakantie staat voor de deur, en dat betekent dat er weer heel wat gescrabbeld zal worden, in de regen. U zou ook eens een boek over economie kunnen lezen, een leuk boek over belastingen bij voorbeeld. Die bestaán. Een paar jaar geleden zou ik dat nog heftig ontkend hebben, maar daar is verandering in gekomen. (Belastingpret is een *nieuw* woord, zeg ik dan, maar ze luistert niet.)

Het leukste boek over belastingen verscheen eigenlijk al honderd jaar geleden: Cohen Stuarts wereldberoemde proefschrift 1). Wereldberoemd, maar in eigen land ongelezen. In dat boek legde hij de wetenschappelijke basis voor het denken over het draagkrachtbeginsel, als grondslag voor de inkomstenbelasting. Zijn bijdrage staat nog steeds in grote lijnen overeind, en wordt in ieder zich zelf respecterend Anglo-Amerikaans handboek vermeld. Grote stukken ervan zijn, in het Engels vertaald, opgenomen in een door de International Economic Association uitgegeven bundel 'klassieken'. Pikant is ook dat het de eerste proeve van wiskundige economie is in het Nederlandse taalgebied (schrik niet, de wiskunde staat grotendeels in bijlagen, en is toegankelijker dan die in de schoolboeken van uw kinderen). Met dat al is het natuurlijk nog geen *leuk* boek.

Het leuke is dat Stuart kan schrijven. In het ontspannen tempo van de negentiende eeuw ontwikkelt hij zijn gedachten in een perfecte taalbeheersing en met prachtige voorbeelden. Zijn pleidooi voor een belastingvrije voet verlevendigt hij, onder verwijzing naar het beleg van Leiden, met de stelling „dat niemand aan zijn linkerarm hoeft te beginnen, zolang er nog proviand in de vesting is” (blz. 43). Nog leuker is dat het boek sedert enige jaren weer beschikbaar is. De Stichting Mr. N.G. Pierson Fonds heeft bij Kluwer een facsimile heruitgave mogelijk gemaakt voor de luttele prijs van f. 37,50. Helemaal echt, alleen het papier is niet vergeeld, maar het betekent juist dat u het op u kunt laten inwerken zoals de lezers in de negentiende eeuw het lazen. Een goed idee voor die boekenbon die er nog ligt, als u deze zomer de illusie wilt koesteren dat economie en cultuur hand in hand kunnen gaan.

Als u vervolgens weer in de tijdmachine naar het heden wilt stappen

D.J. Wolfson

moet u het rapport van de commissie-Oort lezen 2). Ook een fantastisch boek. Ik ga niet op de inhoud in, die kent u uit de krant. Opnieuw gaat het mij om de vorm: dit is het helderste boek over onze loon- en inkomstenbelasting dat ik ken. Alles wat ik ooit wilde weten en nooit durfde vragen valt op zijn plaats. „Economics is common sense made difficult”, zei mijn promotor altijd. Dat is zeker waar, maar dit rapport houdt het gewoon op gezond verstand. En dat is, voor de verandering, een boeiende ervaring.

Stuart en Oort omspannen honderd jaar belastingpolitiek denken, schrijvend over de operationalisering van het draagkrachtbeginsel, als grondslag van ons belastingstelsel. Opmerkelijk is daarbij dat zij, evenals talloze auteurs in die tussentijd, voorbijgaan aan een belangrijke vóórvraag: waarom praten we zoveel over draagkracht, en zo weinig over profijt, als de belangrijkste alternatieve belastinggrondslag? Gekker nog, waarom bestond er in Nederland tot voor kort geen enkele monografie over het profijtbeginsel? Daar is pas dezer dagen verandering in gekomen met het verschijnen van het proefschrift van Haselbekke, mijn derde en laatste leestip 3).

Haselbekke legt de vinger op de zere plek van het draagkrachtbeginsel: omdat bekostiging naar draagkracht geen rechtstreeks verband legt tussen prestatie en tegenprestatie gaat er waardevolle informatie verloren over wat de burger van de overheid wil. Daarvoor krijgt de overheid vrij spel om wat van de burger te willen. Zo worden de zaken op hun kop gezet, want in een

democratisch bestel maken we ons zelf wijs dat de burger voorop staat. Ja, dat was even een doordenkertje en Haselbekke denkt ook door. Omdat het een proefschrift is, wordt er natuurlijk aandacht besteed aan de verplichte figuren: wanneer is het profijtbeginsel toepasbaar, hoe moet het dan met de inkomensverdeling, en zo meer. Maar het fascinerende is dat hij het profijtbeginsel in een politieke context plaatst. Zijn beschrijving van meer dan honderd jaar parlementaire besluitvorming over ons belastingstelsel laat zien hoezeer het opportunisme hoogtij vierde, en doet vermoeden dat de politiek eigenlijk liever niet wil weten wat 'de mensen' willen of niet willen. 'En dat hoeven we toch niet te nemen?' denk ik dan.

Kortom, of u nu scrabbelt of leest deze zomer, er zijn mogelijkheden om uw assertiviteit op te voeren. Ik wens u daarbij een *prettige* vakantie, en bij het lezen van die boeken over belastingen, veel Juist, ja. Zie je nu wel?

1) A.J. Cohen Stuart, *Bijdrage tot de theorie der progressieve inkomstenbelasting*, proefschrift, Universiteit van Amsterdam, Den Haag, 1889; facsimile heruitgave, Deventer, 1981.

2) *Zicht op eenvoud*, Rapport van de commissie tot vereenvoudiging van de loonbelasting en de inkomstenbelasting, Den Haag, 1986.

3) A.G.J. Haselbekke, *Profijtbeginsel en politieke besluitvorming*, proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam, handelseditie: Stenfert Kroese, Leiden, 1987.